

divino testimonio fundatum, ut sit omnino certus et infallibilis, et habens alias perfectiones quas in sequenti capite explicabimus; ergo si has potest habere per vires naturæ, per illas fieri potest sicut oportet, contra Concilia.

4. *Deinde ratione confutatur eadem opinio.*

— Præterea occurrit alia ratio consideranda contra illam sententiam. Quandocumque enim entitas naturalis modo supernaturali fit, semper habet alium modum quo connaturaliter fiat, qui modus illi per se convenit, supernaturalis autem productio est illi quasi accidentaria. Et ideo si Deus infundat virtutes quæ possunt per actus naturales acquiri, vocantur a Theologis infusæ per accidens, quia alter modus naturalis productionis eis per se convenit. Habitus autem gratiæ dicitur infusus per se, quia illa qualitas natura sua postulat illum modum productionis, et ita est connaturalis illi, seu respectu illius, quamvis respectu subjecti sit supernaturalis, quia talis forma non est illi debita, neque illam connaturaliter postulat. Productio vero animæ rationalis, licet a solo Deo fiat, ultra virtutem effectricem causarum creatarum, nihilominus non est supernaturalis, quia ille modus productionis est connaturalis tali formæ, neque alium postulat, neque etiam respectu subjecti est supernaturalis, quia materia naturaliter est capax, et appetit talem formam, et, supposita tali dispositione, illi connaturaliter debetur. Jam ergo si actus fidei quoad substantiam totam est naturalis, et solum denominatur supernaturalis, quia supernaturali modo fit, profecto habet alium modum productionis magis per se illi convenientem; illa autem erit productio per vires naturales liberi arbitrii; ac subinde sequitur illum actum solum esse per accidens infusum, non per se, ut patet ex declaratione facta. Hoc autem alienum profecto est a modo quo Scriptura loquitur de fide, spe et charitate, non dicens fieri in nobis, nisi per infusionem Spiritus Sancti: loquitur autem Scriptura præcipue de actibus, quamvis, etiamsi de habitibus loquatur, statim redit argumentum supra factum, quod si habitus sunt per se infusi, etiam actus, servata solum necessaria differentia: nam actus, quia vitalis, non fit sine cooperatione potentiæ; habitus vero, quia non vitaliter fit, a solo Deo infunditur.

5. *Procedit ulterius ratio.* — Accedit quod si actus fidei solum illo modo est supernaturalis, non aliter esset ad illum necessaria gratia, quam ad actus ordinis naturalis: conse-

quens est falsum; ergo. Sequela probatur, quia etiam ad actum naturalem virtutis acquisitæ est interdum necessaria gratia ratione solius effectiois, non ut actus in se perfectior evadat, quam posset fieri per vires naturæ, ablatis impedimentis. Patet in dilectione super omnia Dei auctoris naturæ, et in actu castitatis contra gravem tentationem urgentem: tunc enim actus ille etiam est supernaturalis quoad modum in fieri; est ergo æquiparatio. Falsitas autem consequentis patet; sic enim necessitas gratiæ ad credendum vel amandum sicut oportet, non esset per se, sed per accidens, quia natura talis actus non illum modum postulat, sed potius magis connaturaliter fieret per vires naturæ, quod profecto est per se incredibile; cur enim Deus postularet illum extraordinarium et quasi miraculosum modum efficiendi talem actum, si cum tota perfectione requisita ex parte actus posset alio modo connaturali fieri per vires naturæ? Necessitas est ergo fateri, quod Concilia et Patres aperte docent, hanc gratiæ necessitatem provenire ex impotentia hominis ad faciendum talem actum.

6. *Et dilemmate urgetur.* — *Ejus membrum primum.* — *Secundum.* — Vel ergo hæc impotentia est physica ex defectu virtutis activæ in ipsis potentiis intellectus vel voluntatis, et sic necessitas est simpliciter, et per se, et ad singulos actus, et in omni statu; inde vero optime infertur actum esse supernaturalem quoad substantiam, quia est supra vires physicas et naturales potentiarum. Vel illa necessitas est tantum moralis, et per accidens ex impedimentis, et sic plane sequitur non magis esse supernaturalem actum fidei quam actum castitatis, qui fit urgente tentatione gravi, nec magis esse necessariam gratiam ad unum quam ad alterum. Quod nullo modo videtur admittendum: nam inde ulterius sequeretur actum fidei vel charitatis posse fieri sine auxilio gratiæ in natura integra, vel Angelica, quia in illis non essent impedimenta vel difficultates extrinsecæ, et aliunde dicuntur actus illi non excedere vires per se ac physice requisitas ex parte potentiarum. Sicut ergo ob hanc rationem dicimus actum amoris naturalis posse esse in illo statu per vires naturæ, ita dicendum erit de actu charitatis aut fidei, nam æquiparantur juxta illam sententiam, ut ostensum est.

7. *Progreditur adhuc proximum membrum.* — Unde ulterius sequeretur, in natura etiam

lapsa posse actum fidei Christianæ haberi sine viribus gratiæ, saltem quando, proposito sufficienter articulo fidei, nulla difficultas extrinseca in credendo occurrit, præter rei propositæ excellentiam et supernaturalitatem materialem (ut sic dicam), seu in esse entis, nam in esse credibilis ex quocumque motivo dicitur esse objectum proportionatum viribus naturalibus; ergo nihil tunc obstat quominus per illas solas credi possit. Quod si quis contendat ad hoc ipsum esse necessariam gratiam, ut objectum sine aliis difficultatibus proponatur, ad summum id poterit defendi de gratia extrinsecæ providentiæ aut protectionis, non vero de gratia internæ inspirationis et illuminationis, de qua Concilia loquuntur; nam sufficere illa interior excitatio et illuminatio, quæ ex vi externæ prædicationis causatur, quam etiam Pelagius ponebat.

8. *Evasio ex discrimine quodam.* — Potest vero aliquis inter actum fidei et actum morale ordinis naturæ, quatenus ex gratia fiunt, discrimen constituere, distinguendo prius duo, quæ intrinsece in his actibus reperiuntur, scilicet, qualitas facta, et actio qua per se fit; et dicendo qualitatem in utroque actu omnino naturalem esse sine additione alicujus perfectionis, vel modi in ea facti; nihilominus tamen in actu fidei, vel alterius virtutis theologicæ, actionem illam, qua intrinsece fit, fieri modo supernaturali et per se oriri ex aliquo principio activo supernaturali; imo in hoc ipso consistere modum illum; actum vero naturalem virtutis moralis, non solum in se naturalem esse, sed etiam intrinsece fieri per actionem mere naturalem, quæ per se sit a solo principio naturali. Atque hac ratione gratiam magis intrinsece et per se requiri ad actum fidei, quam ad alium actum, nam ad hunc solum requiritur gratia, ut moraliter excitans et adjuvans et tollens impedimenta, vel contra illa morales vires præbens: ad actum vero fidei sic factum magis intrinsece et physice necessaria est.

9. *Refellitur.* — Sed hæc differentia, licet in re vera sit propter supernaturalitatem actus fidei in substantia ejus, tamen hac sublata, juxta illam sententiam, frustra et non consequenter fingitur talis differentia. Cur enim una actio intrinseca est magis supernaturalis quam alia, si terminus unius tam est naturalis, sicut alterius? Nam quod unus terminus sit perfectior alio in illo ordine, non satis est, cum etiam una actio possit esse perfectior alia in eodem ordine. Item si actus fidei in esse

qualitatis est mere naturalis, in intellectu est virtus naturalis sufficiens ad illam eliciendam; ergo etiam est naturalis via, seu actio per quam fit; ergo frustra et gratis fingitur alia actio superioris ordinis, et per se pendens a principio supernaturali. Multoque impossibilius est rationem reddere, cur talis actio sit necessaria; nam si id tribuatur extrinsecæ ordinationi Dei ita volentis, jam hoc impugnatum est, et sicut in uno actu fingitur, ita etiam potest fingi in alio, semperque differentia est prorsus voluntaria.

CAPUT VII.

ACTUM FIDEI NON ESSE SUPERNATURALEM EX MODO ACCIDENTALI ACTUS, SOLUM EXTRINSECE ILLUM DENOMINANTE.

1. *Discutitur alter modus supernaturalitatis ex adductis in cap. 4, num. 4.* — *Prima opinio constituens illum in ratione meriti.* — In hoc capite tractabuntur variæ sententiæ statuentes supernaturalitatem actus in aliqua extrinseca denominatione. Quem modum imprimis in sola ratione meriti posuit Durandus supra, et sequitur Gabriel, qui in hoc magis loquitur de amore quam de fide. Et in idem fere inclinatur aliquando Cajetanus in dicto Quodlibet., dum ait contritionem informem et acquisitam, quæ secundum ipsum potest tempore antecedere charitatem, per solam infusionem habitus charitatis fieri contritionem perfectam, quamvis ex hac infusione solum redundet in talem actum denominatio extrinseca a dignitate personæ desumpta. Imo de ipsomet actu sentit eundem qui tempore præcessit gratiam habitualement, fieri ultimam dispositionem ad illam, solum quia Deus per gratuitam dilectionem dignatur uti nostra acquisita contritione ad suum proprium opus, quod est charitas habitualis. Et hanc Dei dilectionem vocat etiam gratuitam Dei motionem, quamvis non immutet intrinsece ipsum actum naturalem. Unde si per illam motionem intelligat quod illemet actus incipiat esse vel conservari per aliquod auxilium speciale, coincidit cum sententia præcedenti capite jam impugnata. Si vero intelligat solam acceptationem per gratuitam dilectionem Dei, quod magis indicat, sic coincidit cum præsentis sententia. Nam, ut illa sit universalis, debet intelligi non de solo merito de condigno, alioqui solum haberet locum in his actibus, prout tempore vel natura sequuntur infusionem habituum, non vero ut

præcedunt, quia ut sic non sunt meritorii de condigno, quamvis supernaturales sint; intelligi ergo debet de quocumque merito, sive de condigno, sive de congruo, sive impetrativo, sive (ut ita dicam) dispositivo, id est, quod sit dispositio proxima vel remota ad justitiam.

2. *Primus sensus prædicti meriti rejicitur.*

— Hæc autem sententia vel repugnat assertioni capitis 5, vel omnino falsa est; tribus enim modis intelligi potest differre actum meritorium a non meritorio. Primo, ex parte ipsorum actuum, quia unus per se spectatus est dignus tali præmio, et proportionatus illi, non vero alius. Et sic verum quidem est actum de se meritorium supernaturalis præmii quocumque modo differre a non meritorio, tanquam supernaturalem a naturali; nam hæc differentia posterior est ratio prioris, licet per illam a posteriori declaretur. Illa enim differentia versari non potest inter actus intrinsece omnino similes, necessarium est enim ut actus ille, qui, per se spectatus, est meritorius, sit in se dignior et nobilior, et consequenter ut ratione suæ substantiæ, vel alicujus modi intrinseci fundet illam rationem meriti vel dispositionis. Non potest ergo illa sententia intelligi de hoc modo meriti; quia modus ille supponit intrinsecam differentiam inter actus, in conditione gratuita et supernaturali, quæ in uno est, et non in alio, et ideo illum reddit proportionatum ad meritum, et non alium. Et hanc differentiam nos dicimus esse fundatam in substantia actus supernaturalis, vel, si consistit in modo, assignandus est alius præter meritum, qui sit intrinsecus actui; hæc ergo expositio non congruit illi opinioni, quia involvit repugnantiam cum illa.

3. *Sensus alter illius meriti excluditur primo.* — *Evasio.* — Secundo ergo modo potest differre actus meritorius a non meritorio ex parte personæ operantis, quia una est sancta, et in statu gratiæ, alia vero in statu peccati et inimicitæ Dei. Et hæc etiam differentia non sufficit ad explicandam supernaturalitatem istorum actuum. Primo quia non est universalis, habet enim locum in merito de condigno, non vero in merito de congruo, quia hoc posterius potest esse etiam sine habituali gratia, juxta sententiam Augustini, epist. 105, et de Prædestin. Sanct., cap. 5, quam infra suo loco tractabimus. Responderi potest, quamvis meritum de congruo possit esse sine gratia sanctificante, non tamen sine aliquo habitu infuso, saltem fidei. Quia fides est quæ impetrat cætera, et ita si quod meritum impetratorium,

seu de congruo, antecedit charitatem, in fide maxime fundatur. Ut autem actus fidei hanc vim habeat, oportet ut sit quasi firmatus per habitum infusum fidei, per quem persona sit quasi permanenter, et (ut sic dicam) connaturaliter fidelis. Et ita Durandus 2, dist. 28, quæst. 2, etiam habitum fidei dicit infundi propter modum meriti. Imo Cajetan. 2. 2, quæst. 171, art. 2, ad 3, ait ad actum fidei requiri habitum infusum, ut laudabiliter habeatur.

4. *Proxima evasio improbat multifariam.*

— Sed hoc profecto gratis dicitur et sine fundamento, nam si habitus fidei infusæ nihil influit in actum physice et realiter, nullo modo reddit illum magis laudabilem vel acceptabilem, quia nec physice reddit illum meliorem, nec moraliter, quia non est circumstantia ejus, nec per se constituit personam in statu in quo possit conferre actui congruitatem ad meritum, cum, non obstante habitu fidei, peccator sit inimicus Dei. Unde argumentor secundo: nam ea vis impetrandi quæ est in fide, non est propter ipsum actum fidei infusæ secundum suam essentiali rationem et conditionem spectatum, ut aperte sentit Augustinus locis citatis: ergo non fit sic meritorius per conjunctionem ad habitum. Tertio, primus actus fidei in eo qui ante baptismum ad fidem convertitur, non est elicitus ab habitu, juxta probabiliorum sententiam infra tractandam, et tamen, ut fit prius natura, vel, ut aliqui volunt, etiam tempore, est impetratorius etiam ipsius habitus fidei, ad quem disponit proxime, ut est probabilius; ergo hoc meritum non fundatur in habitu, sed in ipso actu, ut procedit a divino auxilio. Ac proinde non differt actus fidei in esse meriti impetratorii a naturali actu fidei, ex sola conditione habituali personæ operantis, sed ex aliqua reali proprietate quam tale meritum supponit in actu, propter quam est necessarium auxilium ad talem actum, et propter cujus defectum actus naturalis fidei non est sic meritorius, nec est dispositio ad infusionem habitus.

5. *Excluditur secundo prædictus sensus.* — Secundo, principaliter est illa differentia insufficientis ad explicandam supernaturalitatem actus fidei, quia juxta illam non esset necessarium auxilium gratiæ actuale ad faciendum actum fidei, neque etiam ad constituendum illum in esse meriti. Consequens est aperte contra Scripturam, Concilia et Patres; ergo. Sequela patet, quia illud meritum non est aliquid reale in actu, nec supponit in illo aliquid

quod non possit fieri viribus naturæ; si enim credenti per vires naturæ Deus infundat habitum fidei vel gratiæ, eo ipso fit ille actus meritorius de congruo, vel de condigno; ergo nullum actuale auxilium gratiæ est necessarium ad credendum, etiam meritorie, sed solum quod homo credat suis viribus, et Deus infundat vel jam infuderit habitum. Sicut, in opinione eorum qui dicunt actum virtutum acquirarum in homine justo esse meritorium de condigno, licet nullo alio modo supernaturali fiat, nullum actuale auxilium requiritur ad tale meritum, sed tantum status gratiæ. Falsitas autem consequentis satis constat ex vulgaribus testimoniis: *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*; ubi licet sit sermo de cogitatione pia et salutari, tamen ad illam dicitur homo insufficientis, non solum ut per eam mereatur, sed etiam ut eam faciat, juxta illud: *Sine me nihil potestis facere*; et hac ratione dicitur Deus aperire cor ad credendum. Et hoc convincunt alia testimonia cap. 1 adducta, et plura similia afferemus infra, de auxiliis gratiæ et de merito tractantes. Hic ergo modus meriti non satis est ad supernaturalitatem actus fidei, vel cujuscumque virtutis infusæ.

6. *Tertius sensus prædicti meriti.* — *Expugnatur primo.* — Tertio ergo modo intelligi potest hoc meritum per solam acceptationem extrinsecam Dei, ita ut actus fidei naturalis, et Christianus solum differant, quia Deus non acceptat priorem, posteriorem autem acceptavit, fidesque Christiana solum addat supra fidem naturalem quod Deus illam acceptaverit. Quod si inquiras cur acceptaverit unum actum, licet naturalem, eumque acceptando, in esse fidei Christianæ illum constituerit, non vero alium similem, respondent id esse ex beneplacito Dei, quia in actibus potest nulla esse inæqualitas. Et hunc dicendi modum indicat valde Durandus, et de dispositione ultima ad gratiam idem videtur sentire Cajetanus. Utrumque autem continet doctrinam omnino vitandam, et contra illam maxime urget ratio proxime facta, quod tota operatio, ut est necessaria ad meritum vel de condigno vel de congruo, vel ut sit dispositio ad gratiam et remissionem peccati, fit sufficienter per solas vires naturæ: et tota gratia consistit in liberalitate Dei extrinsecæ acceptantis. Hoc autem repugnat Scripturis et definitionibus Conciliorum, ut dixi. Describit etiam veram rationem meriti, repugnat-

que Concilio Tridentino, quod ad meritum requirit actualem gratiæ influxum, sess. 6, cap. 16, ut suo loco videbimus.

7. *Expugnatur tertio.* — Præterea per illum dicendi modum non receditur a Pelagio, qui (ut supra vidimus) etiam admittebat extrinsecam gratiam Dei acceptantis nostram poenitentiam quoad remissionem peccatorum; damnatur autem, quia dicebat ipsum actum, sufficientem ut acceptetur, nostris viribus fieri. Item necessario inciditur in errorem Semipelagianorum, quia, licet nostra salus dicatur consummari per acceptationem, necessario inchoabitur a nobis facientibus ipsos actus, quantum necesse est, ut acceptentur a Deo. Quod evidentius sequitur, si hæc acceptatio sit ex lege certa: si vero dicatur fieri pro arbitrio Dei, et uni concedi, alteri vero æque operanti non concedi, per hoc non evitatur quin is cui fit talis gratia acceptationis inchoet salutem suam, quia revera ille actus acceptatur propter bonitatem quam habet; et aliunde sequuntur absurda gravissima, et præcipuum est quod illa inæqualitas repugnat regulis Scripturæ dicentis, unumquemque referre prout gessit, et Deum unicuique reddere secundum opera sua. Ergo per solam rationem meriti non satis explicatur supernaturalitas istorum actuum, nisi forte a posteriori, in quantum in ipsis actibus supponit aliquam proprietatem realem fundantem meritum ex parte actus, et de ista conditione inquirimus quid sit, si non est substantia actus.

8. *Convincitur ex rationibus factis quibus alius modus extrinsecæ supernaturalitatis.* — *Effugium.* — Atque hæc quæ contra has sententias diximus universaliter procedunt, et convincunt contra quemcumque alium modum extrinsecum qui in talibus actibus consideretur aut fingatur. Nam illud principium, quod ad hos actus necessaria est gratia efficiens cum nostris potentiis actus ipsos, concludit universaliter aliquid debere fieri et esse in ipso actu, quod non possit viribus naturæ fieri, possit autem fieri viribus gratiæ, et ideo supernaturalitatem actus non consistere in denominatione ab extrinseco favore, vel gratia, sed in reali proprietate ipsius actus. Imo ex eodem principio colligitur necessarium esse actum supernaturalem ab homine fieri, etiam quoad ipsam supernaturalitatem, cooperantibus nostris potentiis cum auxiliis gratiæ. Probatur ex eodem principio, quia ideo ad actus requiritur principium efficiens supernaturale et gratia, quia homo non potest operari actum,